Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan maanhavainnointiohjelmasta (GMES) ja sen ensivaiheen toiminnasta (2011–2013)”

KOM(2009) 223 lopullinen – 2009/0070 COD

(2010/C 339/04)

Esittelijä: **Joost VAN IERSEL**

Neuvosto päätti 30. kesäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 157 artiklan 3 kohdan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan maanhavainnointiohjelmasta (GMES) ja sen ensivaiheen toiminnasta (2011–2013)

KOM(2009) 223 lopullinen – 2009/0070 COD.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 5. tammikuuta 2010.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 20.–21. tammikuuta 2010 pitämässään 459. täysistunnossa (tammikuun 20. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 184 ääntä puolesta ja 2 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK kannattaa asetusta maanhavainnointiohjelmasta ja sen ensivaiheen toiminnasta. Kyseessä on strateginen edistysaskel kehittyneen eurooppalaisen avaruuspolitiikan luomiseen tähtäävissä uusissa puitteissa.

1.2 ETSK katsoo, että tässä yhteydessä voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä toteuttamalla EU:n nykyisiä politiikkoja, laatimalla uusia politiikkoja, tehostamalla älykkäiden ja räätälöityjen palveluiden tarjoamista Euroopassa ja muualla sekä vahvistamalla EU:n asemaa kansainvälisissä neuvotteluissa.

1.3 Myös yhteiskunta ja kansalaiset hyötyvät asiasta merkittävästi, koska avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettavat palvelut vaikuttavat laajaan joukkoon erittäin tärkeitä kysymyksiä. Niistä mainittakoon ilmastonmuutos, hätätilanteet, mm. veden ja ilman laatuun (pilaantumiseen) liittyvät ympäristö- ja terveyskysymykset, maa- ja metsätalous, luonnonvarojen ehtyminen, paikkatiedot, yleinen turvallisuus sekä puolustus.

1.4 On välttämätöntä varmistaa ohjelman avaruus- sekä *in situ* -komponenttien korkea laatu sekä vuoro- ja yhteisvaikutusmahdollisuudet. Avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettavat palvelut täydentävät merkittävästi maan pinnalle, ilmaan ja merelle sijoitetuilla välineillä tuotettuja palveluita ([1]).

1.5 Avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettavien palveluiden ensisijaiset kohderyhmät ovat Euroopan unionin virastot ja jäsenvaltioiden julkiset palveluntuottajat. Myös yksityiset tahot hyötyvät niistä. Yksityiselle ja julkiselle sektorille hyödyllisten palveluiden valikoima kasvaa markkinoiden kehittyessä. Myös ketjun loppupään toimijoihin – tärkeimpinä niistä mainittakoon pk-yritykset – on kiinnitettävä erityishuomiota ja niille on annettava rahoitusta.

1.6 Erityisen tärkeässä asemassa on hallinto: ratkaisevia näkökohtia tässä yhteydessä ovat mm. seuraavat:

— Varmistetaan koordinointi ja johdonmukaisuus siltä pohjalta, että avaruuskysymysten tunnustetaan muodostavan integroidun aiheen EU:n asialistalla ja että kaikki avaruuteen liittyvään poliittiseen toimintaan osallistuvat komission pääosastot ja EU:n virastot sitoutuvat asiaan.

— Koordinoidaan komission sekä jäsenvaltioiden eri julkisten tahojen toimintaa.

— Varmistetaan, että komissiolla on tarvittavat operationaaliset tiedot voidakseen toimia ketjun loppupään sektorin kanssa.

— Luodaan tyydyttävät puite-edellytykset yksityisten investointien kannustamiselle.

1.7 Avaruudessa sijaitsevan ja maahan sijoitetun infrastruktuurin tehokkaan vuorovaikutuksen avulla voidaan tuottaa täydellistä, luotettava ja jatkuvaa tietoa. Tietojen täysi ja avoin käytettävyys on erittäin tärkeää vääristymien estämiseksi ja ketjun loppupään sektorin kannustamiseksi. Jäsenvaltioiden ja unionin perustellusti arkaluontoisina pitämät tiedot on suojattava.

([1]) Avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettavien palveluiden avulla voidaan esimerkiksi varmistaa tarvittavan tiedon entistä nopeampi saaminen, jolloin päätöksenteolle ja vastatoimien suunnittelulle jää enemmän aikaa. Lisäksi ne helpottavat eri tapahtumien ja odottamattomien häiriöiden maailmanlaajuista ja alueellista tulkintaa.

1.8 ETSK panee merkille, että sovellusten edistämiseen osoitetaan ensimmäisessä vaiheessa 150 miljoonan euron suuruiset määrärahat. Yleisesti ottaen myönteisestä suhtautumisestaan huolimatta komitean mielestä eräisiin vielä auki oleviin kysymyksiin on löydettävä ratkaisut. Taloudellisten resurssien mahdollinen riittämättömyys, B-sentinelien käynnistäminen A-sentinelien lisäksi sekä yhteisön budjettimäärärahojen jakautuminen sidosryhmien kesken vaativat vielä lisäneuvotteluita ja -selvennyksiä, jotta voidaan varmistaa, että järjestelmällä onnistutaan saavuttamaan toimintalinjalle asetetut tavoitteet.

1.9 Avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tulevaisuudessa tuotettavat palvelut vaikuttavat useisiin aloihin, jotka vastaavat suoraan yhteiskunnan ja kansalaisten tarpeisiin. ETSK suosittaa siksi painokkaasti, että EU luo viestintästrategian, jonka avulla se pyrkii lisäämään yleistä tietoisuutta maanhavainnointiohjelman tulevista hyödyistä kiinnittämällä erityishuomiota myös alan teknisten asiantuntijoiden koulutukseen.

1.10 Maanhavainnointiohjelmalla tulisi olla sijansa vuoden 2010 jälkeisessä Lissabonin strategiassa.

2. **Euroopan avaruuspolitiikan kehitys**

2.1 Avaruuteen kohdistuvan kiinnostuksen lisääntymisen taustalla ovat pääasiassa politiikkaan ja talouteen liittyvät strategiset syyt. Ilmastonmuutokseen, ympäristöön ja avaruuteen liittyvät tavoitteet, kansalaisten turvallisuus sekä täydentävien puolustusinfrastruktuurien kehittäminen tekevät avaruudessa tuotettavista operationaalisista palveluista erittäin houkuttelevia.

2.2 Itsenäistä eurooppalaista avaruuspolitiikkaa ja riippumattomia palveluita tarvitaan, jotta voidaan reagoida yhä useampien kumppanien ja kilpailijoiden lisääntyvään avaruusalan toimintaan kaikkialla maailmassa ([2]).

2.3 ETSK suhtautui myönteisesti komission viime vuosikymmenellä julkaisemiin vihreisiin ja valkoisiin kirjoihin sekä vuonna 2003 tehtyyn Euroopan avaruusjärjestön ESA:n ja komission puitesopimukseen. Niiden jälkeen komitea kannatti varauksetta yhteisen avaruusneuvoston, komission ja ESA:n huhtitoukokuussa 2007 julkaisemissa asiakirjoissa hahmoteltuja poliittisia toimia ([3]). Komission puheenjohtaja José Manuel Barroso korosti lokakuussa 2009 avaruuden merkitystä EU:n useille eri politiikoille ([4]).

2.4 ESA on jo pitkään tehnyt vaikuttavaa työtä. Tutkimustyön lisäksi avaruusohjelmat ovat helpottaneet operationaalisten palveluiden kehittämistä yhteistyössä yksityisten yritysten kanssa. ETSK totesi viime vuonna, että ESA on harjoittanut onnistunutta "teollisuuspolitiikkaa". ESA:n ja komission uuden työnjaon mukaisesti komissio ottaa täyden vastuun hankkeiden operationaalisesta vaiheesta.

2.5 ETSK on jo ilmoittanut odottavansa, että komission osallistuminen politiikantekoon ja rahoitukseen edistää – tai sen ainakin pitäisi edistää – julkisen sekä yksityisen sektorin toimintaa avaruusalalla.

2.6 Tähän liittyen komissio ehdottaa, että seuraavana tarpeellisena toimenpiteenä kehittyneen eurooppalaisen avaruuspolitiikan edellytysten täyttämiseksi hyväksytään asetus GMES-ohjelmasta ja sen ensivaiheen toiminnasta (2011–2013).

2.7 GMES-ohjelma on lisännyt Euroopan unionin virastojen ja julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden kiinnostusta asiaa kohtaan kaikkialla Euroopassa sekä tehostanut niiden ohjelmatyötä.

2.8 GMES-ohjelman mahdollisesti tuomien laajojen hyötyjen tehokkaaksi hallinnoimiseksi ETSK kannatti viime vuonna koordinoinnista vastaavan GMES-yksikön luomista komission yritystoiminnan pääosastoon. Tällainen koordinointi on erittäin toivottavaa, koska asia koskee useita pääosastoja sekä seitsemättä puiteohjelmaa.

2.9 Myös koordinoinnin tehostaminen Euroopan tasolla sekä komission ja jäsenvaltioiden välillä on hyödyllistä kokonaisvaltaisten lähestymistapojen soveltamiseksi jäsenvaltioissa, sillä usein tällainen lähestymistapa puuttuu. Siten voidaan ehkä myös lisätä kansalaisten tietoisuutta ja parantaa heidän käsityksiään avaruusalasta yhdistämällä se kansalaisille tarjottaviin erityispalveluihin.

3. **Asetus**

3.1 Sen lisäksi, että komissio keskittyy GMES-hankkeeseen liittyvään tutkimus- ja kehitystyöhön, jota komissio, ESA ja jäsenvaltiota tekevät kumppaneina, se kiinnittää huomiota myös kysymyksiin, joissa yhteisön toiminta voi tuoda selvää lisäarvoa.

3.2 Asetuksessa säädetään laajamittaisista operatiivisista GMES-palveluista. Koska kyseessä on uusissa puitteissa toteutettava uusi toimenpide, ohjelman perustamisesta, myös sen painopisteiden valitsemisesta, sekä sen hallinnasta on kuultu laajasti kaikkia sidosryhmiä, jäsenvaltioiden GMES-koordinaattoreita, (mahdollisia) käyttäjiä sekä elinkeinoelämää.

3.3 Maanhavainnointiohjelmaa koskeva asetus muodostaa oikeusperustan GMES-ohjelmalle ja sen ensivaiheen toiminnan rahoittamiselle vuosina 2011–2013 siihen asti kunnes EU:n monivuotisesta talousarviosta 2013–2020 on päästy yksimielisyyteen. Vuosien 2011–2013 yhteensä 150 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta 107 miljoonaa euroa tulee komission budjetista, minkä lisäksi seitsemännen puiteohjelman määrärahoista on varattu tähän tarkoitukseen 43 miljoonaa euroa ([5]).

([2]) Tässä yhteydessä kannattaa mainita maailmanlaajuinen maanhavainnointijärjestelmä GEOSS. GMES-ohjelman avulla Euroopan unioni aikoo varmistaa itselleen erittäin merkittävän roolin GEOSS-järjestelmässä.

([3]) EUVL C 162, 25.6.2008, s. 24.

([4]) Komission puheenjohtajan alustuspuheenvuoro Brysselissä 15.–16. lokakuuta 2009 aiheesta "EU:n tavoitteet avaruusalalla: uusia mahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille ja kansalaisyhteiskunnalle" (*The ambitions of Europe in Space, new opportunities for European enterprises and civil society*) järjestetyssä konferenssissa.

([5]) Nämä määrärahat tulevat seitsemännessä puiteohjelmassa avaruushankkeisiin osoitettujen 1,4 miljardin euron määrärahojen lisäksi.

3.4 Asetuksessa määritellään viisi toiminta-alaa. Vuosina 2011–2013 painopiste on hätätilanteiden hallintaan liittyvissä palveluissa ja maakartoituspalveluissa ([6]).

3.5 Komissio hallinnoi GMES-ohjelman ensivaiheen toimia (2011–2013) osana EU:n yleistä GMES-toimintaa, johon kuuluvat myös EU:n tutkimustoimet ja GMES-kumppanien toimet. Tämä on erotettava GMES-ohjelman avaruuskomponentin teknisestä toteutuksesta, joka annetaan ESA:n tehtäväksi.

3.6 Sen lisäksi, että kuuleminen osoitti sidosryhmien yleisesti kannattavan hanketta, se toi esille, että luotettavan ja täsmällisen tiedon saamiselle on suuri tarve.

3.6.1 Useilla eri käyttäjillä, joita ovat mm. tutkimusyhteisöt, valtakunnalliset ja alueelliset viranomaiset ja turvallisuuspalvelut, on pulaa luotettavasta tiedosta ja ne tarvitsevat sitä toisinaan jopa erittäin kiireesti.

3.6.2 Luotettavan tiedon jatkuva saaminen on ehdoton edellytys sille, että ketjun loppupään sektori voi jatkaa maan havainnointiin liittyvien markkinoiden kehittämistä Euroopassa, mikä mahdollistaa kasvun ja työpaikkojen luomisen ([7]).

3.7 Toissijaisuusperiaatteen noudattamisesta on syytä todeta, että yleisen arvioinnin mukaan on selvää, että asetuksen perusteella tarjottavat palvelut edellyttävät jäsenvaltioiden panosten kokoamista yhteen Euroopan tasolla mittakaavasäästöjen mahdollistamiseksi sekä EU:n ympäristölainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi ([8]).

4. **Yleistä**

4.1 Nykyisten tutkimusohjelmien, palveluiden ja eräiden toimintojen lisäksi ETSK on erittäin tyytyväinen maanhavainnointiohjelmaa koskevassa asetuksessa säädettävään ensivaiheen toimintaan, koska kyseessä on strateginen edistysaskel.

4.2 Käynnistämällä GMES-ohjelman komissio ja ESA ovat panneet alulle satelliittitietojen siviilikäytön mahdollistavan järjestelmän, joka on säätieteellisten sovellustensa lisäksi myös mittasuhteiltaan ja ulottuvuuksiltaan ainutlaatuinen maailmassa. GMES-ohjelman kestävä kehittäminen ja täytäntöönpano tarjoavat Euroopan teollisuudelle mahdollisuuden päästä johtavan globaalin toimijan asemaan alalla.

4.3 Kaikkien asianomaisten sidosryhmien laaja kuuleminen sekä vaikutusten arviointi osoittivat, että ohjelman tavoitteista ja tulevista mahdollisuuksista ollaan laajasti yhtä mieltä. Myös useat teetetyt erityistutkimukset osoittavat GMES-ohjelman tuovan vastaavia hyötyjä ja tarjoavan julkisen ja yksityisen sektorin osanottajille uusia mahdollisuuksia ([9]).

4.4 Hyödyt, joita laaja joukko julkisen ja yksityisen sektorin sidosryhmiä sekä ETSK odottavat uusilta toiminnoilta, voidaan tiivistää seuraavasti:

— Strategisesta näkökulmasta Euroopan tason maanhavainnointi heijastaa EU:n lisääntyvää vastuuta Euroopan ja maailman asioista sekä pysyvää vaikutusta niihin.

— Räätälöidyn ja ajantasaisen tiedon tuottaminen avaruudessa sijaitsevilla laitteilla auttaa komissiota, jäsenvaltioita ja alueita toteuttamaan nykyiset ohjelmansa entistä täsmällisemmin.

— (Uusia) politiikkoja voidaan suunnitella aikaisempaa tarkemmin.

— Avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettava tieto tukee merkittävästi maassa toteutettavia operaatioita hienosäätämällä osaamista sekä laajentamalla tiedonkeruuta ([10]).

— Uusi tieto tuo lisäarvoa sellaisten Euroopan unionin virastojen kuin Euroopan ympäristökeskus ja Euroopan puolustusvirasto toimintaan.

— Yksityiselle sektorille tarjoutuu erittäin merkittäviä toimintamahdollisuuksia ketjun loppupäässä.

— Valtakunnallisten viranomaisten ja virastojen vaatimat uudet palvelut tarjoavat kansalaisille ympäristö- ja turvallisuushyötyjä sekä älykkäisiin ratkaisuihin pohjautuvia kustannussäästöjä. Lisäksi ne edistävät kasvua.

— EU kykenee muun muassa ilmastonmuutoksesta ja valvonnan tehostamiseen tähtäävistä sopimuksista käytävissä kansainvälisissä neuvotteluissa esittämään entistä paremmin tietoon pohjautuvia kannanottoja.

— Räätälöityyn tietoon perustuvat erityispalvelut tukevat EU:n kehitysmaapolitiikkaa.

4.5 Ohjelman kustannus-hyötysuhteen odotetaan olevan myönteinen: melko kohtuullisella liikevaihdolla saadaan aikaan merkittäviä hyötyjä.

4.6 ESA:n ohjelmien täytäntöönpanoaika on rajattu kolmeen vuoteen. Neuvoston olisi päätettävä EU:n pitkän aikavälin sitoumuksista vuoden 2013 jälkeistä aikaa silmällä pitäen. Operationaalisten ohjelmien jatkuvuus on erittäin tärkeä asia. Pitkän aikavälin suunnittelu on ratkaisevaa, jotta maanhavainnointia voidaan hyödyntää julkisten tavoitteiden ja palveluiden edistämisessä. Se on myös perusedellytys sille, että ketjun loppupään sektori kykenee kehittämään palveluita.

([6]) Ks. asetuksen 3 artikla.

([7]) Ks. asetuksen 8 artikla.

([8]) Ks. myös asetuksen 4 artiklan 3 kohta.

([9]) Ks. mm. analyysi GMES-ohjelman tuomista sosiaalis-taloudellista hyödyistä, PriceWaterhouseCooper, lokakuu 2006; Euroopan parlamentin vuonna 2007 teettämä tutkimus EU:n avaruuspolitiikasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista parantaa EU:n teollisuuden kilpailukykyä sekä tutkimus GMES-ohjelman toimintaketjun loppupään sektorin kilpailukyvystä, Ecorys (ym.), marraskuu 2008.

([10]) Esimerkkeinä mainittakoon maaperän liikkumisen vaaroista esimerkiksi rannikko- ja maanjäristysalueilla varoittava tietopalvelu TERRAFIRMA, ilmanlaatupalvelu PROMOTE, valtamerten seuranta- ja ennustepalvelu MY OCEAN ja hätätilanteiden hallintapalvelu SAFER.

4.7 Tässä yhteydessä on erittäin tärkeää varmistaa tiedonsaannin jatkuvuus, tietojen luotettavuus sekä kaikkien asianomaisten tahojen mahdollisuus käyttää niitä vapaasti.

4.8 Avaruuspolitiikan kestävä kehittäminen vaatii välttämättä yleisen tietoisuuden lisäämistä kaikkialla Euroopassa. EU:n onkin kiireesti luotava viestintästrategia, jonka avulla voidaan varmistaa yleisön tuki sekä selittää selvästi, mitä hyötyä yhteiskunnalle ja kansalaisille voi tulevaisuudessa olla avaruudessa sijaitsevilla laitteilla tuotettavista palveluista.

4.9 ETSK korostaa tässä yhteydessä, että alan teknisten asiantuntijoiden koulutukseen on kiinnitettävä erityishuomiota.

5. **Hallinto**

5.1 Koska ensivaiheen toiminnot luovat puitteet toiminnan laajentamiselle myöhemmässä vaiheessa, ohjelman asianmukainen johtaminen ja hallinto olisi varmistettava alusta alkaen. Hallintokysymys liittyy erityisesti seuraavissa kohdissa esitettäviin seikkoihin.

5.1.1 Ymmärrettävistä syistä avaruus on pitkään ollut EU:ssa jokseenkin erillinen politiikanala, mutta nyt on määrä täydellisesti tunnustaa sen asema yhtenä yhteisön politiikkana. Tämä sopii täydellisesti yhteen vuoden 2010 jälkeisen Lissabonin strategian tavoitteiden kanssa ([11]).

5.2 Kaikkien avaruuspolitiikan kanssa tekemisessä olevien komission pääosastojen olisi koordinoitava toimintaansa tehokkaasti päällekkäisyyksien välttämiseksi. Toimenpiteet onkin määrä keskittää tapauksissa, joissa useampi kuin yksi pääosasto osallistuu maanhavainnointihankkeeseen.

5.3 Euroopan unionin virastojen ja komission pääosastojen, erityisesti tutkimuksen, ympäristöasioiden, maatalouden, oikeus- ja sisäasioiden, terveys- ja kuluttaja-asioiden, kehitysyhteistyön, kauppapolitiikan ja ulkosuhteiden pääosaston, osallistuminen on lisäksi varmistettava, jotta:

— voidaan tuottaa täsmällistä tietoa satelliittitukipalveluiden perustamiseksi.

— voidaan onnistuneesti hyödyntää tarjottavia palveluita.

5.4 Komission asianmukaisesti koordinoimien lähestymistapojen soveltaminen komission sisällä sekä muualla varmistaa lisäksi maanhavainnointiohjelman ja muiden avaruuteen liittyvien ohjelmien, kuten tietoliikenne- ja liikennealan ohjelmien, johdonmukaisuuden ja yhteentoimivuuden.

5.5 Tehokasta koordinointia tarvitaan tiedon keräämiseen tasavertaisesti osallistuvien, jäsenvaltioissa aktiivisten toimijoiden suuren määrän vuoksi.

5.6 Ympäristökehityksen reaaliaikainen tarkkailu on tullut yhä helpommaksi satelliittien, automaattisten mittausasemien ja internetin myötä. GMES-ohjelmalla voidaan edistää ”lähes reaaliaikaisen tiedon hankkimista päätöksenteon tueksi” mittaamalla ympäristön laatua ”BKT:n ja muiden indikaattorien” puitteissa ([12]).

5.7 Satelliittien lisääntyvä määrä vaatii kaikkien avaruusresurssien huolellista hallinnointia yhteentörmäysten välttämiseksi avaruudessa. Tällaisten törmäysten erittäin epämiellyttävänä seurauksena olisi avaruuden saastuminen ja avaruusromun lisääntyminen.

6. **Erityistä**

6.1 Maanhavainnointialan markkinat ovat edelleen suhteellisen pienet verrattuna avaruusalan kokonaismarkkinoihin. Vuonna 2005 alan kokonaistulot olivat 1,3 miljardia euroa, josta Euroopan osuus oli 0,4 miljardia euroa. Säätieteelliset sovellukset tuottivat puolet näistä tuloista.

6.2 Maanhavainnointipalveluiden ketjun alkupäässä toimivat pääasiassa julkisesta rahoituksessa riippuvaiset julkiset tahot. Kaupallisia havainnointisatelliitteja kehitetään julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien puitteissa, mutta ne ovat edelleen riippuvaisia julkisesta rahoituksesta.

6.3 *Tieto avainasemassa*

6.3.1 ETSK korostaa, että kaiken tiedon on oltava vapaasti käytettävissä, jotta voidaan luoda tasapuoliset toimintaedellytykset julkisen ja yksityisen sektorin toimijoille sekä kannustaa heikon yksityissektorin kehittämistä.

6.3.2 Keskeytymätön tiedon toimittaminen on ratkaisevan tärkeää elinkelpoisen sektorin kehittämiseksi ketjun loppupäähän. Epävarmuus asiasta olisi erittäin vakava takaisku markkinoille, koska se herättäisi epäilyksiä siitä, etteivät perusrakenteet ole odotusten mukaiset.

6.3.3 Elinkeinokeinoelämä on antanut selvästi myönteistä palautetta GMES-ohjelman (A-sentinelien) ensimmäisten operatiivisten satelliittien toiminnasta ([13]). Avaruudessa tuotettavan tiedon toimitusketjuun on kuitenkin kiinnitettävä erityishuomiota optimaalisten olosuhteiden varmistamiseksi.

6.3.4 Yhtä lailla oleellisia hankkeen kestävälle kehittämiselle ovat suunnitellut B-sentinelit, joita tarvitaan A-sentinelien korvaamiseksi niiden käyttöajan päättyessä sekä palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi satelliitin mennessä epäkuntoon. B-sentinelien rahoitus on edelleen auki, ja se on varmistettava.

([11]) Ks. alaviite 4.

([12]) Ks. Euroopan komission tiedonanto ”BKT ja muut indikaattorit – Edistyksen mittaaminen muuttuvassa maailmassa”, KOM(2009) 433 lopullinen.

([13]) Ks. *Industry Information Day on the GMES Sentinel Data Policy* (elinkeinoelämälle tarkoitettu tiedotustilaisuus GMES-ohjelman Sentinel-hankkeisiin liittyvästä tietopolitiikassa), Bryssel 11. syyskuuta 2009.

6.3.5 Palvelun jatkuvuuden turvaamiseksi tai uusien palveluiden kehittämiseksi on ketjun loppupään sektorille – kuulemisen jälkeen – selvennettävä, minkälaista mekanismia tulevaisuudessa käytetään maksun perimiseksi tietojen käytöstä.

6.4 *Taloudelliset edellytykset*

6.4.1 Ensivaiheen toiminnan rahoittamiseen käytetään vuosina 2011–2013 yhteensä 150 miljoonaa euroa, joista 43 miljoonaa euroa tulee seitsemännen puiteohjelman määrärahoista ja 107 miljoonaa euroa komission budjetista. ETSK kehottaa selventämään useita vielä avoinna olevia kysymyksiä.

6.4.2 Sidosryhmien on voitava olla varmoja siitä, että tarkoitukseen varatut 107 miljoonan euron määrärahat jaetaan rahoituksena tai luottoina. Osanottosääntöjä on selvennettävä. Onko assosioituneita maita pidettävä määrärahoista tai sopimuksista mahdollisesti hyötyvinä tahoina?

6.4.3 Tavoiteltavia tuloksia ajatellen 150 miljoonaa euroa tuskin riittää. Ensinnäkin esimerkiksi ESA:ssa ja EADS:ssa ollaan laajasti sitä mieltä, että seitsemännen puiteohjelman määrärahoista on osoitettava tarkoitukseen 30 miljoonaa euroa lisää, jotta maanpinnalle sijoitettavat laitteet vastaisivat vaatimuksia. Toiseksi ei ole selvää, miten vuoden 2013 menot katetaan, vaikka tarvittavien määrärahojen saaminen EU:n vuosien 2013–2020 talousarviosta todennäköisesti varmistuu.

6.4.4 Kolmanneksi on syytä olla huolissaan B-sentinelien suunnitellusta laukaisusta, koska tähän tarkoitukseen ei ole vielä osoitettu budjettimäärärahoja ja asia on siten edelleen auki ([14]).

6.4.5 Yhtenä haasteena on hankkeeseen liittyvien meri-, ilmakehä- ja turvallisuuspalveluiden rahoitus, josta olisi pitänyt päättää samaan aikaan maakartoitus- ja hätätilannepalveluiden rahoituksen kanssa. ETSK olisi tyytyväinen tietoihin kyseisten palveluiden rahoittamisesta sekä siitä, miten suurella panoksella seitsemäs ja kahdeksas puiteohjelma sekä komission pääosastot, erityisesti ympäristöasioiden pääosasto, voivat osallistua. Tällainen selvennys olisi erittäin tärkeä ketjun loppupään sektorille.

6.4.6 Lisärahoitustarvetta ei välttämättä pitäisi kattaa yksinomaan EU:n budjettimäärärahoilla. Voitaisiin harkita myös muita rahoituslähteitä, kuten ESA:n tai jäsenvaltioiden panostuksia.

6.5 *Ketjun loppupään sektori*

6.5.1 Maanhavainnointipalveluiden ketjun loppupään sektori on tällä hetkellä pieni ja hajanainen. Kehitysvaiheessa oleva ala muodostui vuonna 2006 noin 150 yrityksestä ja työllisti noin 3 000 henkeä. Vuonna 2006 alan kokonaistulot Euroopassa olivat 250–300 miljoonaa euroa, joista julkisen sektorin osuus oli noin 150 miljoonaan euroa. Asiakkaat ovat suurelta osin julkisia viranomaisia ja virastoja. Voitot vaihtelevat suuresti. Yhdysvalloissa ala on kahdesta kolmeen kertaan niin suuri kuin Euroopassa, ja se myös kasvaa nopeammin ([15]).

6.5.2 Ketjun loppupään toiminnoissa on tapahtumassa toivottavaa klusterien muodostumista.

6.5.3 ESA:n ja elinkeinoelämän pitkäaikaisessa suhteessa on keskitytty ESA:n asiantuntemukseen hyödyntämiseen palveluntarjonnan helpottamiseksi. Toimintoja on tosin luotu vain rajallinen määrä. Kumppanuuden ansiosta on voitu harjoittaa menestyksellistä teollisuuspolitiikkaa.

6.5.4 Koska vastuu sovelluksista siirtyy ESA:lta komissiolle, ETSK kehottaa komission yksiköitä varmistamaan vastaavan teknisen asiantuntemuksen tarjoamisen elinkeinoelämälle.

6.5.5 Tulevan ohjelman linjaukset ovat selvät: niissä keskitytään voimakkaasti pk-yritysten osallistumiseen. Pk-yritysten luomiskyky on ETSK:n mielestä ratkaisevan tärkeää. ETSK korostaa tässä yhteydessä kahta asiaa:

6.5.5.1 Hankkeiden 25 miljoonan euron budjetit vaativat suurten yritysten osallistumista. ESA on aktiivisesti pyrkinyt edistämään pk-yritysten osallistumista ennakolta. Myös komission on omaksuttava sama asenne.

6.5.5.2 Pk-yritykset on kutsuttava tasavertaisin ehdoin pienempien hankkeiden pääsopimuskumppaneiksi.

6.5.6 Komission on tutkittava, vääristääkö julkisten tahojen osallistuminen vuosiksi 2011–2013 varattujen 150 miljoonan euron määrärahojen käyttöön liittyviin tarjoushankkeisiin mahdollisesti markkinoita. Konsulttien arvioinnit voivat vaikeuttaa tilannetta entisestään. Julkisen sektorin rooli palveluiden pääasiakkaana ei nykyään usein ole riittävän selvä.

6.5.7 Koska GMES-ohjelman avulla pyritään luomaan innovatiivisia geoinformaatiopalveluita, ohjelman on tavoitettava kaikki teolliset toimijat. Suuntauksena on saada mukaan kaikki avaruusalaan yhteydessä olevat elinkeinoalat. ETSK korostaa kuitenkin, että kestävän tulevaisuuden varmistamiseksi GMES-ohjelmalle mukaan on saatava kaikki geoinformaatiopalveluita tuottavat alat riippumatta siitä, onko niillä yhteyttä avaruusalaan.

6.5.8 ETSK kannattaa taloudellisen tuen antamista yksityisten yritysten toteuttamille hankkeille markkinoiden toimimattomuuden kompensoimiseksi tällä strategisesti tärkeällä ja runsaasti mahdollisuuksia tarjoavalla alalla.

6.5.9 Avaruusalan toiminta on nykyään keskittynyt vain yhteen osaan EU:ta. Nykyisten kehitysmahdollisuuksien perusteella ketjun loppupään sektorin jatkokehitystä on kannustettava myös uusissa jäsenvaltioissa.

([14]) ESA vastaa B-sentinelien kehittämisestä, mutta komission pitäisi kattaa niiden käyttökustannukset. EADS:n laskelmien mukaan tähän tarkoitukseen tarvittaisiin 165 miljoonaa euroa.

([15]) Alaviitteessä 9 mainitussa tutkimuksessa on kattava ja perusteellinen analyysi asiasta.

6.5.10 ETSK:n mielestä alan asiantuntijoiden määrän vähentymisestä on syytä olla erityisen huolissaan. Nykyinen suuntaus onkin käännettävä. Tulevia julkisen sektorin asiakkaita sekä ketjun loppupäässä toimivaa korkean teknologian sektoria varten on luotava tehokkaita koulutusjärjestelmiä, jotta alalla voidaan hyödyntää tarjolla olevat mahdollisuudet täysimääräisesti.

6.6 *Turvallisuus*

6.6.1 Kun otetaan huomioon, että ESA on aikaisemmin ”kansalliseen turvallisuuteen” liittyvistä syistä käsitellyt avaruutta erillisenä alana, EY:n ja ESA:n vuonna 2004 tekemä sopimus ja neuvoston toukokuussa 2007 julkaisema tiedonanto merkitsivät suurta muutosta. ETSK on tyytyväinen huomioon, jota kiinnitetään GMES-datan ja -informaation hyödyntämiseen kansalaisten turvallisuuden parantamisessa, sekä tietopolitiikkaan, jonka avulla pyritään varmistamaan, että komissio, Euroopan unionin virastot ja jäsenvaltiot käyttävät mahdollisesti arkaluontoisia tietoja turvallisesti.

6.6.2 ETSK kannatta lisäksi GMES-ohjelman ja Euroopan puolustusviraston toiminnan koordinoinnin tehostamista, sillä sen avulla voidaan varmistaa GMES:n datakonseptin ja -sovellusten yhteys valmisteilla olevaan Euroopan turvallisuuskapasiteetin suunnitteluun ja siihen liittyviin tuleviin tarpeisiin.

6.6.3 ETSK antaa varauksetta tukensa suunnitellulle kaksikäyttöiselle (eli sekä siviili- että puolustusalaa koskevalle) lähestymistavalle, joka yhdistää tieteelliset ja turvallisuuspainotteiset käyttötarkoitukset GMES-ohjelman strategiseksi etenemissuunnitelmaksi. Tällainen lähestymistapa on erittäin asianmukainen, jotta voidaan vastata välittömiin sekä keskipitkän ja pitkän aikavälin haasteisiin parantamalla Euroopan unionin toimintakykyä sellaisilla aloilla kuin meri-, maa- ja rajavalvonta – laittoman maahanmuuton organisoinnin valvonta mukaan luettuna ([16])–, salakuljetuksen ja huumekaupan valvonta, elintärkeiden infrastruktuureiden suojaaminen sekä aseiden leviämisen estäminen.

Bryssel 20. tammikuuta 2010

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtaja
Mario SEPI

([16]) Tiiviissä yhteistyössä EU:n rajaturvallisuusviraston Frontexin maassa olevien järjestelmien avulla tekemän rajavalvonnan kanssa.